РОЗДІЛ 7 ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.147+004.032.6+347.96

Бочевар А.Г.

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У ВИЩІЙ ЮРИДИЧНІЙ ШКОЛІ

У статті висвітлено проблему щодо впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес викладання навчальної дисципліни "Іноземна мова за професійним спрямуванням" (англійська) у вищому юридичному навчальному закладі. Проаналізовано теоретичні положення застосування означених технологій в професійній підготовці юриста та формування іншомовних комунікативних навичок та вмінь зокрема. Обґрунтовано методичну доцільність застосування інформаційно-комунікаційних технологій у ході вивчення юридичної англійської мови. Акцентовано увагу на ефективності застосування інформаційно-комунікаційних технологій в процесі викладання іноземної мови за професійним спрямуванням. Подано приклади застосування означених технологій та результати експериментального дослідження, що доводять ефективність впровадження інформаційно-комунікаційних технологій з метою формування іншомовних комунікативних навичок майбутніх юристів.

Ключові слова: *інформаційно-комунікаційні технології, юридична освіта, іноземна мова, англійська мова, майбутні юристи.*

Постановка проблеми. Динамічні зміни та вимоги ринку праці, розвиток нових засобів комунікації, інтеграція та адаптація законодавства України до вимог Європейського законодавства є тими факторами, що привертають значну увагу до питань міжмовної комунікації у сфері юриспруденції в Україні та за кордоном. За таких умов постає проблема формування іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності. Система професійної підготовки юристів потребує суттєвої трансформації та імплементації сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. З цією метою в навчально-виховному процесі підготовки у ВНЗ юридичного профілю доцільно використовувати інформаційно-комунікаційні технології як один із ефективних засобів реалізації нових освітніх парадигм, що сприятиме формуванню компетентного правознавця, здатного ефективно працювати в динамічних умовах інформаційно-правового простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі формування знань щодо іншомовної професійної комунікації присвячені дослідження Демченко Д., Довгань Л., Дорди С., Лапіної В., Марченко Ю., Мелкомукової К., Ставицької І., Тимощук Н., Чередніченко Г., Шипілова І., Шуменко О. та ін. Дослідники (Демченко Д., Марченко Ю.) справедливо зауважують, що сучасна освіта повинна передбачати формування у студентів нового світобачення, готовності і здатності жити і працювати в полікультурному світі, орієнтуватися в світовому професійному просторі; освіта повинна сприяти розширенню комунікативного діапазону фахівця за рахунок взаємодії з представниками інших країн [1; 3]. Так, Демченко Д. зазначає, що особливе місце в процесі професійної підготовки юриста належить оволодінню іноземною мовою, забезпеченню можливості її використання в процесі професійної підготовки та майбутній професійній діяльності [1, с.85].

© Бочевар А.Г., 2017

Цілком очевидно, що володіння юристом іноземною мовою наразі стає елементом його професійної компетентності. Учені (Довгань Л., Тимощук Н.) наголошують, що володіння студентів-юристів фаховою іноземною мовою полягає: у розвитку вміло і швидко застосовувати за різних обставин лексичне мислення студента; у формуванні навичок використовувати синонімічну сукупність іноземної мови; у розвитку мовної здатності добре і швидко міркувати, зіставляти різні думки, всебічно зважувати їх, роблячи певні висновки; у поглибленні вмінь передбачення закономірностей розвитку й закінчення явищ і процесів у природі й суспільстві під час читання юридичних текстів іноземною мовою, зокрема англійською, або сприйняття їх на слух; у поглибленні навичок самостійної роботи з текстом за фахом [5, с.193]. Отже, формування знань застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності є одним із важливих завдань, які повинен вирішувати вищий юридичний навчальний заклад.

Мета статті – довести необхідність впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес викладання іноземної мови за професійним спрямуванням у вищій юридичній школі.

Методи дослідження. Для вирішення поставленого завдання використано метод аналізу психолого-педагогічної літератури з проблеми щодо впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес викладання іноземної мови за професійним спрямуванням, на емпіричному рівні – використано діагностичні, експериментальні та обсерваційні методи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вдосконалення комунікативних вмінь англійською мовою неможливе без застосування інформаційно-комунікаційних технологій, які відкривають нові можливості для розвитку не лише іншомовної комунікативної компетентності, а й інформаційної грамотності та професійної компетентності юриста.

Так, засобами інформаційно-комунікаційних технологій стає можливим тренування різних видів мовленнєвої діяльності, формування лінгвістичних здібностей студентів, моделювання комунікативних ситуацій тощо. Вчені (Чередніченко Г., Шипілова І., Шуменко О.) найбільш ефективними ІКТ для вивчення іноземної мови вважаютьтакі мультимедійні продукти: Triple play plus in English, English on holidays, English Gold, English Grammar in Use, Bridge to English, English Gold, ABBYY Lingvo Tutor або Learn Words, BX Language acquisition, Sentence Exerciser [8; 9].

Дослідники (Жилавий М., Капінсус О., Співаковська Є.) до ІКТ, ефективних в процесі навчання іншомовної комунікації відносять: Triple play plus in English, Language in Use, QDictionary, Exerciser, English Grammar in Use Tests, English Grammar in Use Activities, Essential Grammar in Use та ін. [2; 7].

Зазначимо, що ІКТ в процесі викладання іноземної мови за професійним спрямуванням виступають інструментарієм, що уможливлює автоматизацію та ефективне здійснення навчально-виховного процесу у відповідності з сучасним освітніми вимогами. Впровадження означених технологій підвищує якість навчання, надає змогу майбутньому юристові швидше адаптуватися до інформаційно-правового простору, сприяє стійкому закріпленню знань, умінь та навичок.

Так, залучення до процесу засвоєння знань міжпредметних інтегрованих завдань та ІКТ розширює можливості дотримання гуманістичних принципів навчання і створює умови для врахування індивідуальних особливостей студентів-правників під час організації навчально-виховного процесу. Спираючись на базові знання інших навчальних дисциплін та володіючи знаннями щодо застосування ІКТ у ході вивчення англійської мови, студенти зможуть сформувати уміння й навички, необхідні для вирішення реальних комунікативних задач професійного спрямування.

Варто зауважити, що ІКТ в системі викладання іноземної мови за професійним спрямуванням можуть бути використані в якості засобу навчання, засобу самоосвіти, інструменту автоматизації та контролю процесу навчання. Проілюструю прикладами.

У ході бінарного практичного заняття з адвокатури України та англійської мови з теми "Practice of Law. Kinds and constitution of advocasy" ("Адвокатська практика. Види та організаційні форми адвокатської діяльності") респонденти систематизовували знання й вміння щодо здійснення професійних обов'язків адвоката.

Так, на початку практичного заняття студенти були ознайомлені з новою лексикою з теми, що була представлена на мультимедійній дошці: requirements – вимоги; powers – повноваження; a barrister – адвокат; a claimant – позивач; a defendant – відповідач; an evidence – свідчення; a guiltiness – винність; an innocence – невинність; legal proceeding – судовий процес; pretrial stages of proceedings – досудові стадії процесу; to hold a brief / case – вести справу; to adduce proofs – представляти докази; to win/ lose a case – виграти/ програти справу.

Після опрацювання в мультимедійному додатку "Pronunciation Power 2" фонетично-вірної вимови вищезазначеної термінології, майбутнім юристам було запропоновано кілька анімаційних роликів англійською мовою, що демонстрували основні функціональні обов'язки адвоката та організаційні заходи щодо захисту клієнта в суді. Під час перегляду матеріалу студенти записували ключові фрази з теми.

Після перегляду відеоматеріалів студенти вивчали новий лексичний матеріал за текстом "Barristers in Great Britain" ("Адвокати у Великобританії"). З метою формування навичок читання та розуміння іншомовного тексту юридичного спрямування було використано програму English Books Reader. Надалі було проведено фронтальне опитування майбутніх юристів за питаннями, що з'являлись на мультимедійній дошці:

– What's a barrister? (Хто такий адвокат?)

– What's the role of a barrister in a legal process? (Яка роль адвоката в судовому процесі?)

– What are two main categories of lawyer in Great Britain? (Які дві основні категорії юристів існують у Великобританії?)

– What are main functions of a barrister in the court in Great? (Назвіть основні функції адвоката в суді у Великобританії?)

– What's the highest level of barristers in Great Britain? (Яке звання адвоката є найвищим у Великобританії?)

Опитування було проведено за інтерактивною технологією "Дебати".

На наступному етапі заняття був застосований метод конкретних ситуацій. Майбутнім юристам було запропоновано розробити продуману тактику і стратегію захисту свого клієнта. Студенти-правники повинні були визначити деталі становища підзахисного, враховуючи принцип вибірковості як критерій допустимості засобу захисту. Так, на мультимедійній дошці до уваги студентів було представлено справи клієнтів (англійською мовою) та перелік мультимедійних додатків, серед яких: ЮристАсистент, Експерт-Юрист, LRL Date Calculator, Дінай, Ліга-Закон, LexisNexis, Faces, Trust Offshore Database, Case Management Systems, JUDITH та LEGAL ANALYSIS SYSTEM, GLIN.

У ході розробки тактики захисту клієнта студенти серед наданого переліку ІКТ обрали ті, які були доречними для вирішення конкретного юридичного завдання. Надалі майбутні юристи (англійською мовою) представляли до розгляду основні положення тактики захисту свого клієнта на інтерактивній дошці, обговорювали деталі стратегії захисту, доповнювали один одного. Обговорення проходило у формі діалогу, студенти давали повні та обґрунтовані відповіді, аргументуючи вибір ІКТ для вирішення означеного юридичного завдання та тактичних прийомів для досягнення позитивного результату за справою.

З метою перевірки рівня засвоєння нового лексичного матеріалу було застосовано тестування у віртуальному навчальному середовищі Moodle.

З метою перевірки ефективності впровадження ІКТ у процес викладання іноземної мови за професійним спрямуванням було проведено експериментальне дослідження на базі юридичного факультету Одеського державного університету внутрішніх справ. В експерименті брали участь 120 студентів. Експериментальну групу (ЕГ) склали 60 осіб, відповідну кількість респондентів налічувала контрольна група (КГ).

Протягом навчального семестру у ході викладання навчальної дисципліни "Іноземна мова за професійним спрямуванням" (англійська), було застосовано такі форми і методи роботи: рольові ігри, тренінг, проблемний метод, круглий стіл, інтерв'ювання, кейс-метод тощо.

З метою формування іншомовних комунікативних навичок із використанням сучасних ІКТ було виконано таку роботу: переклад аутентичних текстів (ABBYY Lingvo Tutor, Promt, Multitran), створення фотороботу (Faces); формування граматичних навичок (English Gold, English Grammar in Use, Bridge to English); здійснення дистанційної консультативної підтримки (Skype, Viber, Facebook, Instagram); контроль рівня засвоєння знань, умінь та навичок студентів-правників (Moodle, iSpring QuizMaker Testing).

На прикінцевому етапі експерименту з метою перевірки ефективності впровадження ІКТ у ході викладання юридичної англійської мови було здійснено підсумковий зріз щодо виявлення рівнів сформованості знань з означеної дисципліни. Студентам ЕГ та КГ було запропоновано пройти тестування у додатку Classmarker. Кількісні дані результату експерименту подано в табл. 1.

Таблиця 1

Рівні сформованості знань з дисципліни "Іноземна мова за професійним спрямуванням" (англійська)

Рівні, % / Групи респондентів	Навчальна дисципліна "Іноземна мова за професійним спрямуванням" (англійська)					
	A	B	C	D	E	Fx
Експериментальна група	28	31	23	11	4	3
Контрольна група	12	13	26	29	11	9

Дані таблиці свідчать про те, що з навчальної дисципліни "Іноземна мова за професійним спрямуванням" (англійська) більшість студентів ЕГ отримала оцінки А (28 %), В (31 %), С (23 %), що за національною шкалою відповідають оцінкам "відмінно" та "добре". У незначної кількості респондентів було зафіксовано задовільний рівень засвоєння знань (11% та 4 %). Тест не пройшли 2 % студентів. За результатами експерименту в КГ було виявлено, що майбутні юристи засвоїли знання з означеної дисципліни переважно на рівнях С (26 %) і D (29 %), було зафіксовано більші кількісні дані щодо оцінки "незадовільно" – 11 %. Тест не пройшло 9 % респондентів КГ.

Кількісний аналіз емпіричних даних дозволив дійти висновку, що впровадження ІКТ у процес викладання іноземної мови за професійним спрямуванням сприяло підвищенню рівня знань майбутніх юристів та забезпечило прогнозований результат.

Висновки. Формування у майбутніх юристів мовленнєвих вмінь іноземною мовою передбачає використання ІКТ, які сприятимуть формуванню підвищеного інтересу та мотивації до вивчення іноземної мови та майбутньої професійної діяльності загалом; формуванню вміння вирішувати

комунікативні задачі професійної спрямованості; творчому застосуванню сучасних ІКТ для вдосконалення навичок володіння юридичною англійською мовою.

Використані джерела

1. Демченко Д. Процес професійної підготовки майбутнього представника юридичної професії / Д. Демченко // Молодь і ринок. – 2015. – № 2. – С. 84–89.
2. Жилавий М. М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках англійської мови під час читання та аудіювання / М. М. Жилавий // Таврійський вісник освіти. – 2013. – № 4. – С. 219–223.
3. Марченко Ю. Г. Комунікативна компетентність студентів-юристів як фактор розвитку культури їхнього професійного мовлення / Ю. Г. Марченко // Вісник наукових досліджень: актуальні регіональні проблеми економіки, права, управління і соціальної сфери. – 2005. – № 2. – С. 92–94.
4. Співаковська Є. О. Використання нових інформаційних технологій у вивченні студентами англійської мови / Є. О. Співаковська // Інформаційні технології в освіті. – 2013. – Вип. 15. – С. 221–228.
5. Тимощук Н. М. Формування професійних якостей майбутніх юристів у процесі вивчення іноземних мов / Н. М. Тимощук, Л. І. Довгань // Наукові записки Вінницьк. нац. аграрного ун-ту. Сер.: Соціально-гуманітарні науки. – 2013. – Вип. 2. – С. 190–196.
6. Федорчук О. С. Фахово-інформатична компетентність майбутніх правознавців як складова їхньої функціональної готовності [Електронний ресурс] / О. С. Федорчук // Вісник Нац. академії Державної прикордонної служби України. – 2010. – Вип. 5. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/ UJRN/Vnadps_ 2010_5_16.
7. Фоміних Н. Ю. Сутність поняття "Інформаційно-комунікаційні технології" та їх значення на сучасному етапі модернізації освіти [Електронний ресурс] / Н. Ю. Фоміних. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/ portal/soc_gum/pfto/2009_5/files/ped905_77.pdf.
8. Чередніченко Г. А. Мультимедійні технології у процесі викладання дисципліни "іноземна мова" у вищих технічних навчальних закладах / Г.А. Чередніченко, Л. Ю. Шапран, Л. І. Куниця // Наукові записки Тернопільськ. нац. пед ун-ту ім. В. Гнатюка. Сер.: Педагогіка. – 2011. – № 4. – С. 134–138.
9. Шуменко О. А. Використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій під час викладання іноземних мов / О. А. Шуменко, І. Ю. Шипілова // Філологічні трактати. – 2013. – Т. 5, № 4. – С. 84–89.

Bochevar A.

APPLYING OF INFORMATIVE AND COMMUNICATIVE TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF TEACHING PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE IN A HIGHER LAW SCHOOL

The article provides insight into the problem of application of informative and communicative technologies in the process of teaching professional foreign language (English) in a higher legal educational establishment. Theoretical fundamentals of applying of abovementioned technologies in lawyers' professional training are analyzed. Methodical practicability of implementation of informative and communicative technologies into educational process of a higher legal educational establishment is substantiated. Emphasis is placed on effectiveness and huge operating features of informative and communicative technologies in the course of teaching professional foreign language. Examples of implementation of informative and communicative technologies into the process of teaching legal English are represented. Abovementioned technologies are considered as e-learning tool, the mean of self-education, automation and control of an educative process. Formation of future lawyers' foreign communicative skills involve application of informative and communicative technologies which provide high interest and motivation to learning legal English and future profession in itself; formation of skills to settle professional communicative tasks; creative applying of informative and communicative technologies with the purpose to improve knowledge and skills of legal English. Experimental results prove an expediency of application of the mentioned technologies into educational process of a higher legal educational establishment in general and teaching professional foreign language particularly.

Key words: *informative and communicative technologies, legal education, foreign language, English, future lawyers.*

Стаття надійшла до редакції 24.08.2017